

Момотюк В.О.

студентка,

Науковий керівник: Тимченко А.П.

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри,

Навчально-науковий Юридичний інститут,

Національний авіаційний університет

ВЗАЄМОДІЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ТА ПРЕЗИДЕНТА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ КРАЇНИ

Аналіз взаємодії Уряду та Президента України слід почати із визначення відношення глави держави до системи органів виконавчої влади.

З приводу зазначеного питання існує кілька точок зору. Одні автори відносять главу держави до складу виконавчої влади, не пояснюючи цього, вважаючи, що це є саме собою зрозумілим. Інші автори говорять про тенденцію відділення глави держави від виконавчої влади в парламентарних та особливо напівпрезидентських республіках (в юридичному, а не фактичному відношенні) [1, с. 711-712].

Існує точка зору про те, що такі формулювання щодо характеристики статусу Президента як «гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, дотримання положень Конституції, прав і свобод людини і громадянина», «арбітра нації» тощо є евфемізмами, що не повинні приховувати суті – Президент виконує функції, притаманні саме виконавчій владі [2, с. 17].

Висловлюється також думка, що концепція президентського арбітражу суперечить суті поділу влади: рівновага її гілок має забезпечуватися ними шляхом взаємообмежень, взаємостримування і пошуку компромісу. В умовах, коли Президент стає арбітром, спостерігається видозмінення всієї системи поділу влади, тобто остання виходить за межі взаємного стримування між гілками влади внаслідок можливості втручання посередника, який до того ж може бути зацікавлений у певному рішенні [3, с. 165].

Іноді піддається сумнівам право відносити главу держави в якості складової виконавчої влади і вважається, що питання про правовий статус цієї особи має вирішуватися конкретно в залежності від особливостей конституційного ладу, урегульованості становища глави держави діючою Конституцією, національним законодавством та практикою функціонування державних інститутів. Також є думка, що оцінка місця і ролі глави держави, його віднесення до тієї чи іншої галузі влади невиправдані. Висловлюється і позиція, відповідно до якої глава держави завжди або юридично, або фактично є складовою виконавчої влади [4, с. 711-712].

Аналізуючи відносини між главою держави та Урядом, слід враховувати і той момент, що їх діяльність обумовлена не тільки правовими, а і політичними чинниками [5, с. 68].

Між тим, взаємодія Уряду та Президента є принципово важливим питанням, що потребує свого з'ясування. На мій погляд, необхідно розглядати

питання відносно правових механізмів забезпечення їх діяльності в закріпленому правовому полі. З огляду на це, у першу чергу, слід звернутися до положень Конституції України, де визначаються основи взаємодії Кабінету Міністрів та глави держави.

Отже, відповідно до частини 2 статті 102 Конституції України Президент є гарантом у тих сферах суспільних відносин (державний суверенітет, територіальна цілісність України, дотримання положень Конституції України, прав і свобод людини і громадянина), що забезпечуються Кабінетом Міністрів відповідно до статті 116.

Аналіз норм Основного Закону дозволяє виділити наступні аспекти взаємодії Уряду та Президента України.

Президент України:

- призначає, за згодою Верховної Ради України, Прем'єр-міністра; припиняє повноваження Прем'єр-міністра та приймає рішення про його відставку;

- призначає за поданням Прем'єр-міністра членів Кабінету Міністрів України;

- утворює, реорганізовує та ліквідує за поданням Прем'єр-міністра міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади;

- скасовує акти Кабінету Міністрів України.

Однією із форм взаємодії глави держави та Уряду слід також вважати участь членів Уряду у діяльності Ради національної безпеки і оборони України.

Кабінет Міністрів є відповідальним перед Президентом України та у своїй діяльності керується його актами.

Строк повноважень Уряду «прив'язаний» за чинним Основним Законом до строку повноважень глави держави, бо Кабінет Міністрів складає повноваження перед новообраним Президентом України.

Крім того, порівняння повноважень глави держави та Кабінету Міністрів України за окремими сферами суспільних відносин дає підстави зробити висновок про наявність сфер, у яких зазначені повноваження «перетинаються». До таких сфер можна віднести: забезпечення державного суверенітету і економічної самостійності України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання положень Конституції і законів України; вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина; здійснення заходів щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України; організацію і забезпечення здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Слід відмітити, що на змістовній узгодженості частини конституційно встановлених функцій Президента і Кабінету Міністрів наголошують і інші дослідники (наприклад, Єрмолін В. П.) [6, с. 154]. Однак, висловлену у зв'язку з цим позицію зазначеного вченого про те, що об'єктивно названі функції Президента є звичайно більш загальними і ширшими, аніж відповідні функції Кабінету Міністрів [6, с. 154], я вважаю дискусійною, тому що аналіз компетенції Уряду свідчить про те, що саме він є органом із найбільшою

загальною компетенцією. Тому цілком слушною слід вважати точку зору Єрмолина В. П., відповідно до якої Президент і Кабінет Міністрів реалізують компетенцію у різний спосіб і різними засобами [6, с. 154], що свідчить про різні повноваження зазначених суб'єктів по реалізації конкретних функцій.

Сферою взаємодії Президента та Кабінету Міністрів України слід вважати і визначений Основним Законом порядок призначення голів місцевих державних адміністрацій, які призначаються на посаду і звільняються з неї Президентом України за поданням Кабінету Міністрів та сферу спільної відповідальності голів місцевих державних адміністрацій перед Президентом та Урядом.

Зважаючи на існування ієрархії у системі органів виконавчої влади про опосередкований зв'язок із системою виконавчої влади свідчать і положення Основного Закону про те, що рішення голів місцевих державних адміністрацій, які суперечать Конституції та законам України, іншим нормативно-правовим актам, можуть бути скасовані Президентом. А також те, що обласна чи районна рада може висловити недовіру голові відповідної місцевої державної адміністрації, на підставі чого Президент України приймає рішення і дає обґрунтовану відповідь. Якщо недовіру голові районної чи обласної державної адміністрації висловили дві третини депутатів від складу відповідної ради, Президент України приймає рішення про відставку голови місцевої державної адміністрації.

Однією із форм взаємодії слід вважати також право Президента України звертатися до Конституційного Суду з конституційним поданням щодо конституційності актів Кабінету Міністрів України.

Отже, на сьогодні окреслені тут питання щодо законодавчого врегулювання взаємодії Уряду та глави держави потребують невідкладного вирішення. При підготовці змін до Конституції на це необхідно звернути особливу увагу.

Список використаних джерел:

1. Маклаков В. В. Конституционное право зарубежных стран. Общая часть: [Учеб. для студентов юрид. вузов и фак.] / В. В. Маклаков. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – С. 711–712.
2. Особливості виконавчої влади в пострадянській Україні : [Моногр.] / За заг. ред. О. О. Кордуна. – К.: МАУП, 2000. – С. 17.
3. Жук Н. А. Парламент, Президент, Уряд: через взаємостримування до рівноваги : [монографія] / Н. А. Жук. – Х.: Харків юридичний, 2007. – С. 165.
4. Авер'янов В. Організація виконавчої влади: необхідність усунення внутрішніх суперечностей / В. Авер'янов // Право України. – 2009. – № 5. – С. 32–35.
5. Президент – правительство-исполнительная власть: российская модель / Под редакцией Ильи Шаблинского. Сборник подготовлен Центром конституционных исследований Московского общественного научного фонда. – М., 1997. – С. 68.
6. Єрмолін В. П. Конституційні засади виконавчої влади в Україні (проблеми теорії і практики): Дис. кандидата юрид. наук : 12.00.02 / Єрмолін Володимир Павлович. – К., 2002. – С. 155–156.